

REGISTER ŽIVE KULTURNE DEDIŠČINE

ADELA PUKL¹

Ob sprejetju Konvencije o varovanju nesovne kulture dediščine leta 2003 v Parizu se je v slovenskem jeziku uporabljalo več izrazov za prevajanje angleškega termina *intangible*: neopredmetena, nesovna, nematerialna, neotipljiva, živa.

Slovenija je konec leta 2007 razglasila Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju nesovne kulture dediščine² (MKVND). Konvencija obravnava nesovno kulturno dediščino, ki je bila na območju Republike Slovenije leta 2008 z drugim zakonom – Zakonom o varstvu kulture dediščine (ZVKD1³) opredeljena kot živa kulturna dediščina. Ta zakon določa vzpostavitev Registra žive kulture dediščine (v nadaljevanju register). Vlogo koordinatorja varstva žive kulture dediščine (v nadaljevanju koordinator) je med letoma 2008 in 2010 opravljal Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, leta 2011 pa je bil s sklepom Ministrstva za kulturo Republike Slovenije za koordinatorja določen Slovenski etnografski muzej.

Ena izmed glavnih nalog koordinatorja je usklajevanje in samostojno predlaganje enot nesovne kulture dediščine za vpis v register. Priprava predlogov za vpis v register zahteva obsežno raziskovalno delo, identificiranje, dokumentiranje, proučevanje in vrednotenje nesovne kulture dediščine. Lahko bi rekli, da je register stičišče nesovne kulture dediščine in odskočna deska za nadaljnjo obravnavo in vrednotenje vpisanih enot. Zakon o varstvu kulture dediščine namreč določa, da je dediščina, ki je vpisana v nacionalni register, lahko razglašena za spomenik lokalnega ali državnega pomena, in se imenuje *živa mojstrovina*. Gre za posebnost slovenskega sistema vrednotenja nesovne kulture dediščine, ki ga določa naša zakonodaja in pri katerem je mogoče opaziti vzporednice z nepremično kulturno dediščino. V slovenski nacionalni register so lahko vpisane enote s celotnega ozemlja Republike Slovenije. Leta 2008 je bil vzpostavljen register, vanj pa je bila konec istega leta vpisana prva enota, *škofjeloški pasijon*. Od februarja do septembra 2012 je bilo v register vpisanih 12 novih enot: Cerkljanska lafarija, Borovo gostüvanje, Obhodi pustnih oračev, Škoromatija, Obhodi kurentov, Drežniški in Ravenski pust, Pisanje pirhov ob prazniku šempav, Izdelovanje papirnatih rož, Izdelovanje klobukov iz kostanjevega listja, Izdelovanje ljubenskih potic, Velikonočne igre s pirhi, Izdelovanje belokranjskih pisanic.

Drežniški pust. (Foto: Miha Špiček, 2009.)

Koordinator z delovno skupino strokovnjakov trikrat na leto obravnava prispelne prijave enot nesovne kulture dediščine za vpis v register. Vsakdo lahko poda prijavo⁴ za vpis, če ta ustreza usmeritvam Unescove Konvencije o varovanju nesovne kulture dediščine, Zakonu o varstvu kulture dediščine in merilom⁵ za vpis v register. Register je namenjen popisu pojavov, znanj, veščin, praks, šeg in navad ..., ker pa je živost nesovne kulture dediščine izrednega pomena za njeno ohranjanje in prenašanje iz roda v rod, je namenjen tudi predstavitvi njenih nosilcev (društva, združenja, neformalne skupnosti, rokodelci, posamezniki, obrtniki ...). Le-ti so izrednega pomena za ohranjanje in prenašanje tradicije na naslednje generacije. Sodelovanje in povezovanje strokovnjakov s terenom je ključni element pri ohranjanju nesovne kulture dediščine, pri čemer ne smemo pozabiti na celovito obravnavo dediščine, torej na neločljivo povezanost nepremične, premične in nesovne kulture dediščine.

1 Adela Pukl, etnologinja in kulturna antropologinja, kustodinja v Slovenskem etnografskem muzeju; adela.pukl@etno-muzej.si.

2 <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=20082>

3 <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200816&stevilka=485>

4 Vse potrebne informacije in dokumenti za pripravo prijav enot nesovne kulture dediščine so dostopni na spletni strani koordinatorja: <http://www.nesovnadediscina.si>.

5 Merila za vpis so dostopna na spletni strani: <http://www.nesovnadediscina.si/dokumenti>.